

Број/Број: 03/10-50-19-134-25/15
Сарајево/Sarajevo, 23.11.2015.

Истраžивање број: 212
Врста истраžивања: **INF**

BOSNA I HERCEGOVINA I IZBJEGLIČKA KRIZA U REGIONU I EVROPSKOJ UNIJI

Припремили: Aleksandar Mičić i Goran Masal

Дескриптор: миграциска криза

Истраžивање је намењено посланицима и делегатима, који могу поставити додатна питања, сугестије и коментаре на email адресу: istrazivacki.sektor@parlament.ba.

Јавност Босне и Херцеговине може коментирати радове, али Истраžивачки сектор нема могућност да одговара на коментаре и дискутира о истраžивању.

Информације наведене у садржају истраžивања важеће су у тренутку припреме истраžивања и оне се не ажурирају након објаве истраžивања.

Истраžивање не одражава званичан став Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (PSBiH).

BOSNA I HERCEGOVINA I IZBJEGLIČKA KRIZA U REGIONU I EVROPSKOJ UNIJI

Uvod

Usljed oružanih sukoba na Bliskom istoku došlo je do migracije velikog broja stanovništva. Posebno treba istaći sukobe u Siriji i sjevernom Iraku koji su u doveli do egzodusa velikog broja izbjeglica. Prema podacima FRONTEX-a, Evropske agencija za upravljanje operativnom saradnjom na vanjskim granicama država članica Europske unije, migracione rute su Zapadna Afrička ruta, Zapadna Mediteranska ruta, Centralna Mediteranska ruta, Apulia i Kalabrija ruta, Ruta između Albanije i Grčke, Zapadno-balkanska ruta, Istočna Mediteranska ruta i Ruta istočnih granica.¹ Migracijska kriza kao globalni problem i izazov biće tema rasprave na godišnjoj skupštini PD Centralnoevropske inicijative u Skoplju te je u svrhu pripreme informacije za tu temu u ovom radu predstavljeno kretanje migranata putem navedenih ruta, s posebno predstavljenom Zapadno-balkanskom rutom. Također su navedeni podaci o smještajnim kapacitetima Bosne i Hercegovine u slučaju većeg priliva izbjeglica, kao i institucije u Bosni i Hercegovini koje se bave pitanjima od značaja za migrantsku krizu.

Migracije Mediteranskim rutama od 2011. do 2015. godine

Prema podacima Centra migracijske politike u 2011. godini Zapadnom Mediteranskom rutom ušlo je u Evropsku uniju 5.443 migranata, Centralnom Mediteranskom rutom 64.000 i Istočnom Mediteranskom rutom 56.943 (kopnenim putem 56.360 i morskim putem 583).

U 2012. godini broj migranata na Zapadnoj Mediteranskoj ruti iznosio je 3.804 osobe, na Centralnoj Mediteranskoj ruti 15.290 osobe i na Istočnoj Mediteranskoj ruti 76.478 osobe (kopneni put 75.251 i morski put 1.627 osobe).

Podaci Centra migracijske politike za 2013. godinu pokazuju da je preko Zapadne Mediteranske rute ušlo 3.237, također preko Centralne Mediteranske rute 44.260 i preko Istočne Mediteranske rute 39.759 (kopnenim putem 31.270 osobe, morskim putem 8.489 osobe).

U 2014. godini broj migranata koji su preko Mediterana ušli u Evropsku uniju je znatno povećan u odnosu na prethodne godine. Tako da je preko Zapadne Mediteranske rute ušlo 4.552, preko Centralne Mediteranske rute 170.669 i preko Istočne Mediteranske rute 77.163 (kopnenim putem 42.721 osobe, morskim putem 34.442 osobe). Povećanje priliva migranata u 2014. godini najviše se primjećuje na Centralnoj Mediteranskoj ruti a zatim na morskom putu Istočne Mediteranske rute.²

Podaci Frontex-a pokazuju da je u prvih deset mjeseci 2015. godine broj migranata znatno povećan u odnosu na 2014. godinu naročito na morskom putu Istočne Mediteranske rute

U kamionu-hladnjači kod mjesta Pandorf, na istoku Austrije 27.08.2015. godine pronađena su tijela 71 migranta, koji su se ugušili. Među njima je bilo i četvoro djece.

¹ Izvor: FRONTEX, internet stranica <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/> (datum pristupa 12.11.2015.)

² Izvor: Centar migracijske politike, internet stranica <http://www.migrationpolicycentre.eu/migrant-crisis/> (datum pristupa 16.11.2015.)

preko koje je u Grčku stiglo preko 540.000 migranata, što je 13 puta više u odnosu na isti period 2014. godine.³

Sirijske izbjeglice

Broj osoba koje su zatražile azil u zemljama Evropske unije u 2014. godini, a porijeklom su iz Sirije prešao je 122 hiljade što čini 20 posto od ukupnog broja azilanata iz zemalja koje nisu članice Evropske unije. Sirijci su 2014. godine činili najveći broj tražilaca azila u 11 od 28 zemalja članica Evropske unije. U Njemačkoj je u odnosu na ostale zemlje Evropske unije, u 2014. godini, zabilježen najveći broj tražilaca azila iz Sirije. Taj broj je iznosio 41.000 aplikacija za azil. Druga zemlja po broju zahtjeva za azil je bila Švedska sa 31.000 Sirijskih aplikacija za azil.⁴ Prema podacima FRONTEX-a u Grčku je, u periodu od januara do oktobra 2015. godine, ušlo 368.959 migranata iz Sirije.⁵

Društvene mreže, a zatim i mediji su u septembru objavili sliku utopljenog trogodišnjeg dječaka Ajlana Kurdija koji se zajedno sa petogodišnjim bratom Galipom i njihovom majkom utopio nadomak Grčke. Ova tragedija upozorila je cijeli svijet na tešku situaciju u kojoj se nalaze izbjeglice na Mediteranskim rutama.

Zapadno-balkanska ruta

Velika većina migranata, koja je morskim putem stigla na Grčka ostrva u Egejskom moru, u periodu od januara do oktobra prošla je Zapadno-balkanskom rutom kroz Makedoniju i Srbiju. U Evropsku uniju iz Srbije migranti su ulazili na ilegalnim prelazima, prvenstveno u Mađarsku, do septembra kada je Mađarska zatvorila granicu za ilegalne prelaze. Poslije zatvaranja granice od strane Mađarske migranti su u najvećem broju u Evropsku uniju ulazili u Hrvatsku.

Evidentno je da je u posljednjih nekoliko mjeseci hiljade migranata ušlo u zemlje regiona, prvenstveno u Makedoniju, Srbiju i Hrvatsku. Podaci do kojih smo došli pokazuju da je od januara do oktobra 2015. godine iz Grčke u Makedoniju ušlo više od 500.000 ljudi. Najviše u septembru i oktobru, kada je kroz Makedoniju prošlo blizu 400.000 ljudi. U izjavi za medije, od 15. novembra 2015, Ministar za rad, zapošljavanje i boračka pitanja Srbije rekao je da je kroz Srbiju prošlo 490.000 izbjeglica.⁶ Od početka migracijske krize pa do 19.11.

³ FRONTEX, internet stranica <http://frontex.europa.eu/news/540-000-migrants-arrived-on-greek-islands-in-the-first-10-months-of-2015-4uH4FJ> (datum pristupa 16.11.2015.)

⁴ Izvor: Evropska komisija, internet stranica <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/mobile/index.php#Page?title=Asylum%20statistics&lg=en> (datum pristupa 16.11.2015.)

⁵ FRONTEX, internet stranica <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/> (datum pristupa 16.11.2015.)

⁶ Izvor: Večernje novosti: internet stranica <http://www.novosti.co.rs/%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8/%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0/%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%88%D1%82%D0%B2%D0%BE.395.html:576895-%D0%92%D1%83%D0%BB%D0%B8%D0%BD-%D0%9D%D0%B5-%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%B5-%D1%81%D0%B5-%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B8-%D0%BA%D0%BE-%D1%98%D0%B5-%D0%BC%D0%B5%D1%92%D1%83-%D0%B8%D0%B7%D0%B1%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0> (datum pristupa 16.11.2015.)

2015. godine, a prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Hrvatske, u Hrvatsku je ušlo 416.915 migranata.⁷

Prema predviđanjima UNHCR-a u periodu između novembra 2015. i februara 2016. do 5.000 migranata će svakodnevno da pristize iz Turske na Zapadno-balkansku rutu. UNHCR je 05. novembra 2015. godine apelovao na donatore da izdvoje 95,15 miliona američkih dolara dodatne pomoći, tokom zimskih mjeseci, Grčkoj i zemljama na Zapadno-balkanskoj ruti.⁸ UNHCR je saopštio, 19.11.2015. godine, da su, nakon Slovenije i Hrvatske, Srbija i Makedonija ograničile prolaz migranata koji nisu iz ratom zahvaćenih područja Sirije, Iraka i Afganistana. Ministar za rad, zapošljavanje i boračka pitanja Srbije rekao je da su granice zatvorene za ekonomske migrante i upozorio da problem mora da se riješi na nivou čitave migrantske rute.⁹

Navedeni podaci govore o konstantnom povećanju i spomenute prognoze UNHCR-a i zvaničnika zemalja na Zapadno-balkanskoj ruti dovode do zaključka da će u narednom periodu doći do još većeg priliva migranata.

Informacija po pitanju izbjegličke krize

Savjet ministara BiH je na 22. sjednici održanoj 08.09.2015. na prijedlog Ministarstva bezbjednosti, usvojio *Informaciju o procjenama i mogućnostima Bosne i Hercegovine po pitanju izbjegličke krize u regiji i Evropskoj uniji*.¹⁰ Zadužene su sve institucije i agencije da realizuju mjere definisane Planom hitnih mjera za osiguranje dodatnih kapaciteta, kontrolu i upravljanje prilikom masovnog broja migranata/izbjeglica u Bosnu i Hercegovinu. Ministarstvo bezbjednosti i Koordinacijsko tijelo za pitanja migracija u Bosni i Hercegovini zaduženi su da u saradnji s drugim nadležnim institucijama prate provođenje Plana hitnih mjera i po potrebi ga koriguju i o tome izvijeste Savjet ministara BiH.¹¹

U navedenoj Informaciji o procjenama i mogućnostima Bosne i Hercegovine po pitanju izbjegličke krize u regionu i Evropskoj uniji se navodi da uslijed trenutne situacije u regionu može doći do masovnog ulaska migranata u Bosnu i Hercegovinu, posebno ako se ima u vidu dužina granice Bosne i Hercegovine sa Hrvatskom. Mađarska je u oktobru zatvorila granicu, za ilegalni prelaz migranata, sa Hrvatskom a prije toga, u septembru, zelena granica je zatvorena sa Srbijom.

U Informaciji o procjenama i mogućnostima stoji da je u slučaju masovnog priliva migranata neophodno preduzeti sve neophodne mjere kako bi se obezbjedilo da se te osobe tretiraju na human i dostojanstven način u skladu sa međunarodnim pravom i zakonodavstvom u oblasti migracija i azila.

⁷ Izvor: Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske, internet stranica <http://www.mup.hr/219671.aspx> (datum pristupa 19.11.2015)

⁸ Izvor: UNHCR, internet stranica <http://www.unhcr.rs/dokumenti/saopstenja-za-medije/sa-prvim-zimskim-danima-evropi-unhcr-objavljuje-novi-apel-za-sredstva-namenjena-izbeglicama.html> (datum pristupa 12.11.2015.)

⁹ Izvor: B92, internet stranica http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=11&dd=19&nav_category=11&nav_id=1064796 (datum pristupa 19.11.2015.)

¹⁰ Izvor: Informacija o procjenama i mogućnostima Bosne i Hercegovine po pitanju izbjegličke krize u regionu i Evropskoj uniji, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, internet stranica https://www.parlament.ba/sadrzaj/ostali_akti/strategije/default.aspx?id=59374&langTag=bs-BA&pril=b (datum pristupa 13.11.2015)

¹¹ Savjet ministara Bosne i Hercegovine, internet stranica http://vijeceministara.gov.ba/saopstenja/sjednice/saopstenja_sa_sjednica/default.aspx?id=20315&langTag=sr-SP-Cyrl (datum pristupa 12.11.2015.)

Institucionalni okvir za provođenje iseljavanja i azila u Bosni i Hercegovini

Organi na državnom nivou koji se bave pitanjima migranata su: Ministarstvo bezbjednosti, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Obavještajno bezbjednosna agencija Bosne i Hercegovine, Ministarstvo inostranih poslova Bosne i Hercegovine i Koordinaciono tijelo za pitanja migracija.

Ministartvo bezbjednosti kreira, stara se i provodi politiku useljavanja i azila u BiH, uređuje procedure i način uspostavljanja službi u vezi sa kretanjem i boravkom stranaca u Bosni i Hercegovini. Ministarstvo bezbjednosti u svojoj organizacionoj strukturi ima sektore koji se bave pitanjima migracija,¹² a to su:

- Sektor za imigraciju;¹³
- Sektor za azil¹⁴ i
- Sektor za graničnu i opštu bezbjednost.¹⁵

Pored navedenih sektora upravne organizacije u okviru Ministarstva bezbjednosti, koje se bave migracijom stanovništva, su *Služba za poslove sa strancima, Granična policija i Državna agencija za istrage i zaštitu*.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u svom sastavu ima Sektor za izbjeglice, raseljene osobe i stambenu politiku.

Sektor za izbjeglice, raseljene osobe i stambenu politiku priprema prijedloge za utvrđivanje i unapređenje politike iz oblasti: izbjeglica iz Bosne i Hercegovine, raseljenih osoba u Bosni i Hercegovini, povratnika, kao i prava izbjeglica u Bosni i Hercegovini, stambene politike, te prati njihova provođenje, priprema zakone, podzakonske akte i druge propise koji se odnose na izbjeglice, raseljene osobe i povratnike, prihvati i prava izbjeglica i stambenu politiku. Sektor pruža stručnu pomoć izbjeglicama, raseljenim osobama i povratnicima u ostvarivanju i zaštiti njihovih prava u Bosni i Hercegovini u skladu sa međunarodnim konvencijama o zaštiti ljudskih prava i sloboda i domaćim zakonodavstvom. Sektor obavlja poslove vezane za funkcionisanje izbjegličkih centara, vrši prihvati i obezbjeđuje uslove za zbrinjavanje i boravak izbjeglica u centrima i obavlja poslove iz ove nadležnosti.¹⁶

Obavještajno bezbjednosna agencija Bosne i Hercegovine odgovorna je za prikupljanje obavještajnih podataka u vezi s prijetnjama po sigurnost Bosne i Hercegovine, kako unutar, tako i van države. U dijelu imigracionog zakonodavstva nadležnost Obavještajno-bezbjednosne agencije ogleda se u sigurnosnoj provjeri stranaca u svrhu utvrđivanja razloga po bezbjednost u Bosni i Hercegovini.¹⁷

¹² Izvor: Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine, internet stranica <http://www.msb.gov.ba/onama/struktura/default.aspx?id=3057&langTag=sr-SP-Cyrl> (datum pristupa 12.11.2015.)

¹³ Ministarstvo bezbjednosti, Sektor za imigraciju, internet stranica <http://www.msb.gov.ba/onama/default.aspx?id=1669&langTag=sr-SP-Cyrl> (datum pristupa 12.11.2015.)

¹⁴ Ministarstvo bezbjednosti, Sektor za azil, internet stranica <http://www.msb.gov.ba/onama/default.aspx?id=1673&langTag=sr-SP-Cyrl> (datum pristupa 12.11.2015.)

¹⁵ Ministarstvo bezbjednosti, Sektor za graničnu i opštu bezbjednost, internet stranica (datum pristupa 12.11.2015.)

¹⁶ Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, internet stranica http://www.mhrr.gov.ba/organizaciona_struktura/default.aspx?id=5&langTag=bs-BA (datum pristupa 13.11.2015.)

¹⁷ Obavještajno-bezbjednosna agencija Bosne i Hercegovine, internet stranica <http://www.osa-oba.gov.ba/osaobacir.htm> (datum pristupa 13.11.2015.)

Ministarstvo inostranih poslova Bosne i Hercegovine realizuje imigracionu politiku posredstvom izdavanja viza u Diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine. Priprema Vijeću ministara:

- prijedloge odluka o državama čijim državljanima nije potrebna viza za ulazak u Bosnu i Hercegovinu;
- prijedloge odluka za države čiji državljani mogu ući u Bosnu i Hercegovinu sa drugim dokumentom osim pasoša i
- prijedloge odluka oslobađanja od obaveze pribavljanja vize nosioca posebnih vrsta putnih isprava.

Koordinaciono tijelo za pitanja migracija u Bosni i Hercegovini kontinuirano sagledava cjelokupnu situaciju u oblasti migracija i azila, potiče i osigurava interesornu saradnju između relevantnih instucija koje se bave poslovima migracije i azila, vrši procjene budućih migracionih kretanja i nadležnim institucijama predlaže mjere za unaprjeđenje migracijske politike.¹⁸

Pored gore navedenih institucija *Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova i Policija Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine* u oblasti imigracionog prava nadležni su za podršku Službi za poslove sa strancima u postupcima prijave i dojava boravka stranaca i pružanju podrške u postupcima prisilnog udaljenja stranaca iz Bosne i Hercegovine.

Smještajni kapaciteti u Bosni i Hercegovini

Bosna i Hercegovina raspolaže sa sljedećim smještajnim kapacitetima: Azilantski centar Delijaš, Izbjegličko Prihvatni centar Salakovac, Readmisioni centar Mostar i Imigracioni centar Istočno Sarajevo. U nastavku rada su opisani raspoloživih kapaciteti i osnovne karakteristika ovih centara u Bosni i Hercegovini.

Azilantski centar Delijaš je u nadležnosti Sektora za azil Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, i u njemu je tražiocima međunarodne zaštite obezbjeđen pristup svim pripadajućim pravima (smještaj, ishrana, zdravstvena zaštita, obrazovanje, psihosocijalna podrška, besplatna pravna pomoć). Centar je smješten u Delijašu, na području opštine Trnovo i ima kapacitet za prihvata 150 korisnika. U slučaju vanrednih okolnosti kapacitet može biti povećan za dodatnih 150 mjesta i ukupno ima 300 mjesta. Centar se finansira i redovnih budžetskih sredstava, a finansiranje je potpomognuto i sredstvima koja su obezbjeđena kroz podprojekat sa UNHCR-om. Do 01.09.2015 godine, u centru je bila smještena 21 osoba – tražioc međunarodne zaštite.

Izbjegličko prihvatni centar Salakovac je namjenjen za prihvata osoba pod međunarodnom pravnom zaštitom nakon što takvim osobama u skladu sa Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu, Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine odobri status. Centrom upravlja Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i ima kapacitet za smještaj 300 osoba, a u njemu je trenutno smješteno 45 osoba. U slučaju eventualnog masovnijeg priliva izbjeglica postojeće kapacitete centra moguće je proširiti za još 100 osoba. Ukupno u ovom Izbjegličkom prihvatnom centru Salakovac moguće je osigurati smještaj za 350 osoba.

¹⁸ Član 3. stav (1) Odluke o formiranju Koordinacionog tijela za pitanja migracija u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, internet stranica <http://sllist.ba/glasnik/2013/broj10/broj010.pdf> (datum pristupa 17.11.2015.)

Raedmisioni centar Mostar nije namjenjen za prihvatanje izbjeglica, nego za prihvatanje i organizovanje smještaja na period od 30 dana za osobe državljanje BiH koji se vraćaju u Bosnu i Hercegovinu po osnovu Sporazuma o readmisiji. Kapacitet Readmisionog centra je 100 mjesta, a centru su trenutno smještene 2 osobe. Kapacitet centra bi se mogao povećati na ukupno 150 mjesta. U tom slučaju Bosna i Hercegovina bi ostala bez prihvatnih centara za potrebe readmisije što je obaveza koja proistiće iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima. Ovaj rizik mogao bi se ublažiti određenim reorganizacijskim zahvatima u samom centru i kombinirano sa Izbjegličkim prihvatnim centrom Salakovac, na način da se smanje kapaciteti za potrebe readmisije i smještaja zatečenog broja osoba u ta dva centra a osiguraju iskombinirani kapaciteti za potrebe prihvata određenog broja novopridošlih izbjeglica. Treba istaći da bih u slučaju stavljanja svih raspoloživih kapaciteta u funkciju masovnog prihvata (ukupno 500 mjesta) trebalo osigurati značajniji dodatni proračun.

Imigracioni centar Istočno Sarajevo je specijalizovana ustanova za smještaj stranih državljanja kojim je ograničeno kretanje, kojim upravlja Služba za poslove sa strancima. Ima smještajni kapacitet od 120 mjesta i finansira se redovnim budžetskim sredstvima. Povratak i udaljenje stranih državljanja iz Bosne i Hercegovine je potpomognuto sredstvima koja su obezbjeđena kroz Projekat Službe sa Vladom Švicarske konfederacije. Bitno je naglasiti da je Imigracioni centar zatvorenog tipa u koji se pod nadzor smještaju strani državljani koji nakon izrečene mjere kojom im se nalaže napuštanje Bosne i Hercegovine, čekaju udaljenje iz Bosne i Hercegovine, a gdje trenutno ima i lica koja predstavljaju prijetnju nacionalnoj sigurnosti BiH. U tom slučaju masovni smještaj ove kategorije migranata/izbjeglica u Imigracioni centar ne bi bilo prihvatljivo rješenje, jer bih Bosna i Hercegovina u slučaju potrebe smještaja pod nadzor sigurnosno – interesantnih lica ostala bez prijeko potrebnih kapaciteta.¹⁹

Prema podacima koji se nalaze u *Informaciji o procjenama i mogućnostima Bosne i Hercegovine po pitanju izbjegličke krize u regionu i Evropskoj uniji* raspoloživi smještaj za migrante iznosi 1.270 mjesta. Načelnik službe za poslove sa strancima je u izjavi za medije 19.11.2015. rekao da na osnovu raspoloživih kapaciteta Bosna i Hercegovina može primiti do 5.000 migranata.²⁰

¹⁹ Izvor: Informacija o procjenama i mogućnostima Bosne i Hercegovine po pitanju izbjegličke krize u regionu i Evropskoj uniji

²⁰ Izvor: Tema TV1, TV1, internet stranica <http://www.tv1.ba/produkcija/formati/tema-tv1-dijaloska-emisija/25472-video-tema-tv1-francuska-u-ratu-uzroci-i-posljedicec-19-11-2015.html> (datum pristupa 20.11.2015.)